

Kus on eurokeele kodu?

Heiki Pisuke

Euroopa Liidu Nõukogu eesti keele osakonna juhataja,¹
Tartu Ülikooli külalisprofessor

Paar aastat tagasi võis Yahoost leida küsimuse: mis on *eurolekt*? Ühe vastaja iroonia oli selgesti tajutav, kui ta väitis, et *eurolekt* on Euroopa Liidu bürokraatide keel.² Samas oli vastus oma suunalt kõige lähemal küsija loodetud tulemusele.

Selle artikli eesmärk on anda Yahoo küsimusele veidi teaduslikum vastus. Samas püstitab autor omakorda mõned küsimused: kas on olemas *eesti eurolekt*, mis seos on *eurolektil eurokeele* ja kus on *eesti eurokeele* kodu?

Mis on *eurolekt*?

Tunnistan, et sain inspiratsiooni selle artikli kirjutamiseks ja sattusin eurolekti teema juurde küllaltki juhuslikult. Osalesin 2015. aasta juunis Euroopa Komisjoni tõlke peadirektoraadi korraldatud rahvusvahelisel konverentsil Brüsselis, mille teemaks oli „The Eurolect Observatory Project“.³

„Eurolect Observatory“ oli algselt Itaalia Università degli Studi Internazionali di Roma (University of International Studies of Rome, UNINT) tõlke ja tõlkimise teaduskonna teadusprojekt. Seda kolme aasta peale (2013–2016) planeeritud uurimistööd juhib professor **Laura Mori**. Projekt tuginebki professor Mori väljatöötatud meetodikale, tema varasemale teadustööle ja on teaduskonna prioriteetne uurimissuund.

Eurolekti projektis („Eurolect Observatory. Interlingual and intralingual analysis of legal varieties in the EU setting“) osaleb kolmteist ülikooli Euroopa Liidu üheksast liikmesriigist.⁴ Uurimistöö eesmärgiks on analüüsida ELi direktiivide tõlgete ja nende liikmesriikide õigusesse ülevõtmise aktide keelekasutust üheteistkümnes ELi ametlikus keeles kahekümne neljast. Need on itaalia, inglise, prantsuse, saksa, taani, soome, kreeka, läti, malta, poola ja hispaania keel.

¹ Kõik artiklis avaldatud seisukohad kuuluvad autorile ega väljenda mingil moel ei ELi Nõukogu ega teiste ELi institutsioonide seisukohti.

² Vt <https://answers.yahoo.com/question/index?qid=20111001015700AArU1WF>

³ Translating Europe Workshop. The Eurolect Observatory Project. Directorate-General for Translation of the European Commission (DGT), Brussels, 9-10.6.2015. <http://www.unint.eu/it/calendario-eventi/eurolect-observatory-projetc.html>.

⁴ Rome Tor Vergata University, University of Turin, Erasmus Universiteit Rotterdam, Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf, Ionian University, Universiteit Gent, Università ta' Malta, Uniwersytet Warszawski, Tampereen Yliopisto, Ventspils Augstskola, Université Paris Diderot, Université de Strasbourg.

Uurimistöö tehniliseks baasiks on loodud kaks õigusaktide andmebaasi ehk korpust (*collection of a parallel and comparable corpus of EU directives and matching national transposition instruments*), millest kumbagi uuritakse eraldi ja omavahel võrreldes.

A-andmebaas (*sub-corpus A*) sisaldab 660 ELi direktiivi 11 ametlikus keeles ajavahe-
mikust 01.01.1999 kuni 31.12.2008. Direktiivid esindavad kõiki ELi poliitikavaldkondi.
B-andmebaas (*sub-corpus B*) hõlmab kõiki nende direktiivide riigi õigusesse ülevõtmise
akte Itaalias, Inglismaal (just Inglismaal, mitte teistes Ühendkuningriigi osades), Soomes,
Prantsusmaal, Saksamaal, Kreekas, Lätis, Maltal, Madalmaades, Poolas ja Hispaanias.
Mõnes uurimistöös osalevas keeles oli direktiivide andmebaas siiski väiksem, näiteks
Lätis 640, Soomes 647, Kreekas 651 direktiivi. Andmebaaside loomisel kasutati
erinevaid programme, näiteks lätlased kasutasid WordSmith Tools tarkvara.

Andmebaase omavahel võrreldes uuritakse keelekasutust ELi institutsioonides tehtud
direktiivide tõlgetes ja liikmesriikides vastuvõetud ühtlustavates õigusaktides. Projekti
analüüs (*intralingual analysis*) keskendub kolmele tasandile: keelekasutus, tõlkimine ja
terminoloogia. Uuritakse, kuidas kajastub eurolekt rahvuskeeles, millised on keelte-
üleled ühised eurolektide suundumused. See aitab omakorda analüüsida eurolekte
võrreldes nende keeltega, milles euronormid on algselt formuleeritud. Projekti
kokkuvõtteks ja uurimistulemuste tutvustamiseks nähakse ette korraldada suur
rahvusvaheline konverents õigusaktide ülevõtjatele ja ELi tõlketeenistustele.

Projekti käigus kontrollitakse mitut uurimishüpoteesi, millest tähtsaim on väide, et
liikmesriikides on välja kujunenud teatud spetsiifiline keelevariant – *eurolekt*. On
püstitatud mitu uurimiseesmärki:

- 1) tuua välja erisused iga eurolekti ja liikmesriigi oma õiguses kasutatava õiguskeele
vahel;
- 2) anda ELi tõlketeenistustele, liikmesriikide parlamentidele, valitsusasutustele ja
teistele õigusloomega otseselt või kaudselt seotud institutsioonidele ja organisat-
sioonidele ülevaade projekti uurimistulemustest;
- 3) anda Euroopa Liidu institutsioonidele ja liikmesriikidele soovitusi õigusloome
parendamiseks.

Projekti oluliseks osaks on kvantitatiivsete andmete kogumine ja keeltevaheline
võrdlemine (näiteks nn europeismide esinemissagedus tekstis, lausete struktuur ja
pikkus, teksti iseärasused jms). Toon esimese aasta uurimistulemuste põhjal mõned
näited.

Varssavi Ülikooli abiprofessori dr **Lucja Bieli** andmetel oli poola keeles enne ELiga
ühinemist 67 *europa*-tüvega liitsõna, praegu on neid 973.⁵

Kreeka A-andmebaasis (direktiivide tõlked) on 3,685 miljonit sõna, Kreeka enda
ülevõtmisaktides aga umbes 5,5 miljonit sõna. Samas sisaldab 660 direktiivi tõlkebaas
saksa keeles 3 374 825 sõna, kuid Saksamaa seadustesse neid ülevõtvad aktid

⁵ L. Bieli nähtavasti kõige tuntum teos on *Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law. Studies in Language, Culture and Society*, Vol. 2. Peter Lang International Academic Publishers, 2014.

sisaldavad vaid 3 081 441 sõna. Muide, Kreeka eeskirjad näevad ette, et ülevõtmisel tuleb järgida liikmesriigi õiguse terminoloogiat, mis ei vasta just päriselt ELi institutsioonide ja Euroopa Kohtu seisukohale.

Mitme keele (nt hollandi, poola) uurimistulemuste põhjal väidetakse, et ELi tekstides on rohkem pikki sõnu kui liikmesriikide direktiivide ülevõtmisaktides ja ka lause on pikem (nt poolakeelsetes ELi direktiivides on laused keskmiselt kolme sõna võrra pikemad kui poolakeelsetes ülevõtmisaktides). Huvitav on veel märkida, et hispaania keele uurijad tulid järeldusele, et tõlgitud direktiivide keelekasutus on selgem ja arusaadavam kui nende oma õigusesse ülevõtmise aktides.

Nagu eelnevast selgub, on projekti keskseks teemaks tõlkimine. Projekti autorid väidavad, et Euroopa Liit on mitmes mõttes ideaalne võimalus, et uurida tõlkimise mõju rahvuskeeltele, konkreetsemalt ELi ametlikele keeltele.⁶

Tõlkimine on ELi õigusloome lahutamatu osa. Kuigi teoorias on õigusaktid kõigis kahekümne neljas ametlikus keeles autentset, toimub õigusloome tegelikult põhiliselt inglise keeles, vähem prantsuse, harva teistes keeltes. Inglismaa esindaja tunnistas, et inglise keel on nähtavasti kõige ebasobivam keel väljendamaks tsiviilõiguse kontseptsioone ja terminoloogiat, sest kogu inglise eraõigus ja terminoloogia on välja kujunenud *common law* süsteemis. Samas toimub praegune ELi õigusloome kõigis valdkondades peamiselt inglise keeles. Tõsi, see *european english (eurish)* pole enam päris see mis klassikaline inglise keel. Ühendkuningriigi poliitikud ja keeleteadlased pole *eurish*'i suhtes just üleliia sõbralikud.⁷

Tõlkimine ja tõlketekstid mõjutavad üha enam rahvuskeeli ning liikmesriikide füüsiliste ja juriidiliste isikute igapäevaelu. Esmajoones avaldab see mõju terminoloogiale, kuid võib täheldada ka otsest mõju lauseehitusele. Samas mõjutavad rahvuslikud eurolektid ka üksteist. See on andnud mõnele uurijale põhjust rääkida *paneuroopa eurolektist*. On räägitud isegi keelesuveräänsuse osalisest üleandmisest ELile, tõmmates siin paralleele riigiõigusega.⁸

Suuresti just tõlkimise mõjul ongi tekkinud uuelaadne keel, mida kasutatakse ELi ja ELi liikmesriikide õigusloomes. Nende keeleversioonide tähistamiseks on kasutusele võetud termin *eurolekt*.

⁶ Vt Nõukogu (EMÜ) 15. aprilli 1958. aasta määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled. – EÜT 17, 6.10.1958, ELT eriväljaanne 01/01, lk 3.

⁷ "Eurish" – a fusion of English with other European languages. Vt **Michael Skapinker**. Eurish has developed a grammar of its own. Financial Times, April 9, 2014. Arvutivõrgus: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e6534caa-ba48-11e3-8b15-00144feabdc0.html#axzz3yMsLsenp>; **Selina Sykes**. Euro-English jargon that even native English speakers struggle to understand. EXPRESS, September 19, 2015. Arvutivõrgus: <http://www.express.co.uk/news/world/606416/European-Union-Eurish-languages-Europe-English>; The use of 'Eurish' in Brussels confuses many. May 28, 2014. Arvutivõrgus: <https://www.graydon.co.uk/blog/the-use-of-eurish-in-brussels-confuses-many> nfuses many

⁸ **Heigo Sooman**. Keelesuveräänsuse osalise üleandmise tingimustest – Õiguskeel 1/2015, lk 5. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/keelesuveraansusest_sooman_heigo.pdf

Kust on pärit termin *eurolekt*? Selle esmakasutamist seostatakse **Roger Goffiniga**, kes avaldas 1994. aastal Montrealis artikli „L'Eurolecte: oui, jargon communautaire: non“.⁹ Nähtavasti tuleb R. Goffini inspiratsioonil allikat otsida sõnast *dialect* (e k *dialekt*, *murre*). 18. septembril 1998. aastal kasutas **Hubert Paesmans** terminit *eurolect* oma konverentsi-ettekandes Lissabonis, tähistades sellega ELi keelepoliitika uut kontseptsiooni.¹⁰ Siin räägitakse tõsisest eurokeelest, mis väljendub esmajoones õigusaktides, poliit-, sotsiaal- ja majandusdokumentides, ning eristatakse seda *žargoonist*.

Eestis on professor **Krista Kerge** arutlenud *sotsiolekti* kui rühmaomase ehk dialektaalse keelevariandi mõisteaparaadi üle. Professor Kerge järgi on neid kahte liiki: kohe alusel on dialektaalsed murded ja kasutajaskonna alusel dialektaalsed sotsiolektid. „*Dialekt* (murre või sotsiolekt) on rühmakeel, isikute kitsama identifikatsiooni vahend. *Nüüdis-sotsiolekt* on sotsiaalselt määratletava rühma keel, ühiskeelest kitsam või välja ulatuv semantiline ruum, mis kasutab murdest vähem erivahendeid (sj peamiselt leksikaalseid) ühiskeele sees või vajab neid ennekõike sellest välja ulatuvas osas.“¹¹ Professor Kerge määratluses oleks *eurolekt* sotsiaalselt määratletud kasutajaskonnale (nt ELi institutsioonidele) eriomane keelevariant ehk ELi institutsioonidele omane sotsiolekt kõigis ELi ametlikes keeltes, k.a eesti keeles.¹²

ELi õigusloome on oma põhimõttelt riikideülene. ELi õigustiku (*aquis communautaire*) loomisel püütakse teadlikult vältida põhinemist liikmesriikide rahvuslikele kontseptsioonidele ja mõisteaparaadile, mis on sügavalt rahvuskeele- ja kultuuripõhised. Euroopa Kohus on euroterminoloogia eelistamise küsimuses selgelt väljendanud oma seisukoha.¹³

Sellise rahvuskeelte ja rahvuskultuuride ülese eesmärgi saavutamiseks tuleb paratamatult luua teatud uus keeleressurss, mis oma ühtlustamise ja arusaadavuse tasemelt sobib kõigile liikmesriikidele ja mille tõlgendamine ei põhine kitsalt liikmesriikide traditsioonidel ja teooriatel. Uue üleeuroopalise keele ja terminibaasi loomine on toimunud raskete läbirääkimiste ja kompromisside tegemise tulemusena, mis avalduvadki ELi õigusaktide jm ELi dokumentide keelekasutuses. See keel, milles ELi õigusaktid on sõnastatud, kannab nimetusi, nagu *eurolect*, *eurolanguage* või *european legalese*. See on kunstlikult ja eesmärgipäraselt loodud kultuuri- ja keeleneutraalne uus keeleressurss, mille tähistamiseks on vajalik ka teatud sümboolne nimetus. „Eurolect

⁹ Mõnes allikas võib kohata nimekuju **R. Gauffin**. – vt **Sebastian Chirimbu**. The Eurojargon and the Specialised Community Terminology. – Language and Literature. European Landmarks of Identity, 6. 2010, Universitatea din Pitești, lk 40. Arvutivõrgus: <http://www.upit.ro/index.php?page=language-and-literature-european-landmarks-of-identity>. **R. Goffin** on seda terminit kasutanud ka mitmes oma hilisemas artiklis. Vt **Goffin, R.** L'eurolecte: le langage d'une Europe communautaire en devenir.. erminologie et Traduction. *La revue des services linguistiques des institutions européennes*, 1997, 1, lk 63–73; **R Goffin**. T L'eurolecte: Oui, Jargon Communautaire: Non. Meta. 1998, Vol. 39. No. 4, lk 636-642.

¹⁰ Vt **Sebastian Chirimbu**. Osundatud artikkel, lk 41.

¹¹ Vt **Krista Kerge**. Kirjakeel ja igapäevakeel. – Raamatus **Tiit Hennoste** Eesti allkeeled. Tartu Ülikool. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2000, lk 75–110; vt. eriti lk 87–93 ja 106.

¹² Autori kirjavahetusest **Krista Kergega** 2016. aasta jaanuaris.

¹³ Vt Kohtuasi 283/81, CILFIT, kohtuasi C-314/06, SPMR, kohtuasi C-66/08, Kozłowski, kohtuasi C-510/10, DR ja TV2 Denmark A/S.

Observatory“ uurimisprojekti algatajad valisid võimalikest terminist just *eurolecti* ning seda aktsepteeris ka ELi Komisjoni tõlke peadirektoraat. Veidi laiemas ja õigusaktidest erinevas kontekstis kasutatakse ka sõnu *europeak*, *eurojargon*, *eurish jms.*¹⁴

Tagasi „Eurolect Observatory“ uurimisprojekti juurde. Projekti põhjenduses väidetakse, et *eurolecti* iseloomustab teatud standarditud terminoloogia, lingvistiline, lauseehituslik ja tekstiline ühtlustus. Keeleline lähendamine on teadlik ja selle eesmärk on luua tingimused majanduslikuks, sotsiaalseks ja poliitiliseks harmoneerimiseks, kuid ka Euroopa Liidu siseseks kultuuriliseks ühtlustamiseks ühtsete väärtuste ja ühtse kultuuripärandi alusel.

ELi õigusakt jõuab mõne teise ELi ametliku keele vahendusel ning tõlkijate ja keelejuristide töö tulemusena ka eesti keelde. Tihti on see tulemus otse normi loova tähendusega (Brüsselis ja Luxembourgis tõlgitud määrused on Eestis otsekohaldatavad). Direktiivide ühtlustamise puhul on olukord mõnevõrra teine, sest ühtlustamise käigus ei kasutata ei Eestis ega ka teistes liikmeriikides alati sama terminoloogiat, mis on ELi institutsioonides tehtud tõlgetes.

Kuidas aga nimetada projekti uurimisobjekti eesti keeles?

Kas eesti eurolect? Ei, eesti eurokeel

Millist terminit peaksime kasutama eesti keeles? Kas Itaalia ülikooli koordineeritav projekt uuriks võimalikus tulevikus nähtust nimetusega *estonian eurolect (eesti eurolect)* või sobib eestikeelseks tõlkevasteks hoopis *eesti eurokeel*?

Eurolecti eesti keeles ei kasutata. Veelgi enam, seda sõna pigem ei teatagi ning Eesti sõnaraamatutest seda ei leia.

Õigekeelsussõnaraamatust ei leia ka *eurokeelt*, kuid Eesti Keele Instituudi keelenõu-andelehel peetavas uute sõnade loendis on see juba olemas.

Eurokeelt ei ole ka võõrsõnade leksikonis, kuid laiendatud otsing annab päris huvitava mõttesuunaga leide.¹⁵

Kõigele vaatamata on sõna *eurokeel* meie igapäevakasutuses nii juurdunud, et selle päritolu ja sisu peale enam palju ei mõeldagi. See kuulub eesti keele põhisõnavara hulka ning Eesti Keele Instituudi töötajad tegelevad selle hooldamisega.¹⁶

¹⁵ **Argoo** – erikeel, mingi sotsiaalse rühma eripärane kõnepruuk, släng, žargoon; **släng**; **sotsiolekt** – (< *sotsio-* + *dialekt*) - keelekollektiivi mingi rühma ühiskeelest taotluslikult erinev keelekuju, erikeel, sotsiaalne murre; **žargoon** - mingi sotsiaalse rühma keelekuju v teist keelt matkiv erikeel, argoo, släng. Arvutivõrgus: <http://www.eki.ee/dict/vsl/>

¹⁶ **Katrin Hallik, Katre Kasemets**. Eesti Keele Instituudis hooldatakse eurokeelt. – Õiguskeel 3/2009. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/katrin_hallik_ja_katre_kasemets_eesti_keeles_instituudis_hooldatakse_eurokeelt.pdf. Vt ka <http://eurokeelehoole.eki.ee/>

Eurokeel on leidnud oma koha ka Eesti õigusaktis. Eesti Keele Instituudi põhimääruse¹⁷ § 4 punkti 7 kohaselt kuulub instituudi põhitegevuste hulka *eesti eurokeele korraldus*.¹⁸

Eurokeele kohta on välja antud publikatsioone.¹⁹ Seda sõna kasutavad akadeemilistes kirjutistes, üliõpilastöodes, igapäevases kirja- ja kõnekeeles keeleinimesed, tõlkijad ja juristid.²⁰

Aga mis on *eurokeel*?

Vabariigi Valitsuse poolt 5. augustil 2004 heaks kiidetud „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010“²¹ punktis 3.1.1 „Üldkeelekorraldus“ on seatud eesmärk tagada eesti kirjakeele kvaliteet ning aidata kaasa, et hea eesti keel saaks üldkasutatavaks. Ühe ülesandena selle eesmärgi saavutamiseks nähakse ette uurida ja korraldada *eurokeelt* (euroterminite eesti vasted, eurotekstide stiil ja arusaadavus eesti jm) (autori rõhutus). Seega on dokumendis antud teatud märksõnad, mille kaudu *eurokeelt* avada (nt terminoloogia, teksti spetsiifika, kusjuures see loetelu on lahtine).

Vabariigi Valitsuse poolt 26. novembril 2010 heaks kiidetud "Eesti keele arengukava 2010–2017"²² analoogilisest üldkeelekorralduse punktist 3.1. terminit *eurokeel* enam ei leia. Samas on seatud konkreetne ülesanne, et „erilist tähelepanu tuleb pöörata halduskeelele, kirjakeele õpetamisele koolis, avaliku teabe keelele ning eesti keelele Euroopa Liidu dokumentides“²³ (autori rõhutus). Samast dokumendist leiame ka *keelehoold* määratluse, mille kohaselt „keelekorralduse praktilist väljundit (soovituste selgitamine, õpetamine, elluviimine) nimetatakse keelehooldeks.“²⁴

Tuletame meelde, et Eesti Keele Instituut tegeleb igapäevaselt muu hulgas *eurokeele hooldamisega* (Eesti Keele Instituudi põhimääruse kohaselt küll *eurokeele korraldusega*). Sama ülesanne on üle korratud haridus- ja teadusministri 1.07.2013. aasta käskkirjaga

¹⁷ Eesti Keele Instituudi põhimäärus. Kinnitatud haridus- ja teadusministri 07.12.2007 määrusega nr 75. RTL 2007, 99, 1653.

¹⁸ Kas *korraldus* ja *hooldus* ~ *hooldamine* on sama tähendusega sõnad, on selle artikli kontekstis nähtavasti tähenärimine. Pole tähtis, mis värvi on kass, peaasi, et ta hiiri püüab.

¹⁹ **Helika Mäekivi**. Emakeelne eurokeel. Artiklite kogumik. Koostanud ja toimetanud Katrin Hallik ja Katre Kasemets. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn, 2013. Arvutivõrgus:

<http://eurokeelehoole.eki.ee/documents/compendiums/358dffbbec8a7df11fa32d841b4585eb.pdf>

Katrin Hallik, Katre Kasemets. *Lingua franca*'st ja eurokeele uudissõnadest.

Et lugeja võiks tulla. – Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2010, lk 84–96. Vt ka *Õiguskeel* 4/2010, lk. 121–128. Arvutivõrgus:

http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/katrin_hallik_katre_kasemets._lingua_francast_ja_eurokeele_uudissonadest.pdf

²⁰ Vt näiteks **Krista Kahr**. Sõnatähenduse muutumine eurokeeles Euroopa Komisjoni teatiste tõlgete näitel. Magistritöö. Juhendajad Katrin Hallik, Katre Kasemets. Tallinna Ülikool, Germaani-Romaani Keelte ja Kultuuride Instituut, 2015. Arvutivõrgus:

<http://www.etera.ee/zoom/2893/view?page=1&p=separate&view=0,0,2481,3508>

²¹ Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010. Tartu, 2004, lk 20. Arvutivõrgus:

http://www.eki.ee/keelenoukogu/strat_et.pdf

²² Eesti keele arengukava aastateks 2011–2017 ja selle rakendusplaani aastateks 2011–2017 heakskiitmine. Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 26.11.2010 korraldusega nr 451. RT III, 30.11.2010, 2.

²³ Vt Eesti keele arengukava 2010–2017, Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn, 2011, lk 20; Arvutivõrgus:

<http://ekn.hm.ee/eesti-keele-arengukava-2011-2017>.

²⁴ Samas, lk 19.

kinnitatud "Eesti terminoloogia programmi 2013–2017"²⁵ punktis 4.4.1. Selles sätestatakse Eesti Keele Instituudi ülesanded teavitada eurokeelehoolde kodulehe kaudu või igal aastal koostatava artiklikogumiku abil uutest terminitest ja terminiüldistest.

Kui midagi hooldatakse või korraldatakse riiklikul tasemel, siis võiks eeldada, et hoolduse või korralduse objekt on ka sõnaselgelt määratletud. Praegu sellist määratlust Eesti õigusaktist või mõnest rakendusdokumendist ei leia.

Kas leiame siis eestikeelsest kirjandusest eurokeele mõiste teadusliku analüüsi ja määratluse?

Mitmed autorid on oma kirjutistes *eurokeelt* kirjeldanud või selle mõiste eri tahke avanud.

Meeli Sedrik on väitnud, et „eurokeeleks (ehk euro-eesti dialektiks) peetakse enamasti keerukat, võõrsõnadest ning toortõlgetest ja -laenudest kubisevat (eesti) keelt, mis on seotud Euroopa Liidu temaatikaga ja mis võib jääda n-õ tavainimesele üsna arusaamatuks. ... Kitsama ringi ametnike omavaheline keelepruuk ehk ongi selline, mida võib euroslängiks pidada.“²⁶

Euroopa Parlamendi tõlke peadirektoraadi eesti keele osakonna juhataja **Marek Dreving** on andnud nähtavasti eurokeele mõiste kõige süsteemsema määratluse. M. Dreving kirjutab: „Euroopa Liidu institutsioonides koostatavate dokumentide ja tehtavate tõlgete puhul räägitakse sageli „eurokeelest“. Selleks võib pidada nn eurožargooni – poliitikute ja ELi institutsioonide töötajate seas kasutatavat slängi, mis sisaldab rohkesti inglisis- ja prantsuskeelseid sõnu või väljendeid ning laene, mis on arusaadavad eelkõige asjaosalistele ja mille omakeelseid vasteid kasutatakse vähe (kuid mille peavad oma töös kindlasti leidma tõlkijad). Eurokeele all võib mõista ka laiemalt ELi õigusaktidele omast terminoloogiat ja keelekasutust. Selle üks aspekte ja kujunemise põhjusi on vajadus hõlmata ELi õigusakti või selle sätetega suure hulga väga erineva tausta ja ajalooaga riikide õigusruume ja neis kasutatavat terminoloogiat.“²⁷

Eurokeelest räägitakse kahel tasandil: suuline ELi-spetsiifiline kõnepruuk (*žargoon, släng*) ja ELi kirjalikes tekstides (õigusaktides, poliitilistes, majanduslikes jm dokumentides, pressitekstides jm) esinev keelekasutus. ELi õigusaktides kehastunud *eurokeel* leiab liikmesriigi õigusesse ülevõtmise käigus oma koha kõigis ELi ametlikes keeltes.

²⁵ Vt <http://terminoloogia.ee/>

²⁶ **Meeli Sedrik**. Eesti keel Euroopa Liidu tekstides. – Euroopa Liidu keel kui meie ühine keel. Artiklite kogumik. Eesti Keele Sihtasutus, 2008, lk 37–38.

²⁷ **Marek Dreving**. Euroopa Parlament eurokeele kaasotsustajana. Kas Euroopa Liidu õigusaktide ja muudatusettepanekute keerukas ringmängus on kohta ka ilusale keelele? – Kas eurotekstides on kohta ilusale ja selgele keelele? Artiklite kogumik. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2009, lk 17. Arvutivõrgus: <http://eurokeelehoole.eki.ee/documents/compendiums/5f4c0b46cc567dce6a5577c11905fbee.pdf>

Sageli ei iseloomustata seda kirjutatud eurokeelt (kirjakeelt) just hea sõnaga, nähtavasti põhjusel, et see on lühikese aja jooksul oluliselt mõjutanud eesti kirjakeelt.²⁸ Eurokeel muutus eesti keele jaoks tuntavaks mõjuriks ELiga ühinemise eelsel perioodil (formaalselt alates Eesti ametlikust ühinemissoovist 1994. aastal), ning on seda praegu ja ka tulevikus. Sellepärast on kõik reaalsusi arvestavad ja analüüsil põhinevad soovitused emamaa keeleinimeste poolt väga teretunud.²⁹

Kus on eurokeele kodu?

Kõige populaarsem vastus sellele küsimusele oleks nähtavasti etteaimatav – Brüsselis. Tegelikult Brüsselis ja Luxembourgis ning natuke ka Frankfurdis. Seal, kus asuvad ELi institutsioonid, kus tõlgitakse eurotekste eesti keelde.

Kuni Eesti liitumiseni ELiga 2004. aastal oli eurokeele koduks Tallinn. Meil ehitati üles unikaalne tõlke- ja keeleorganisatsioon – Eesti Õigustõlke Keskus (EÕTK) Riigikantselei juures.³⁰ EÕTK kogemust käidi uurimas lähedalt ja kaugelt, sest Eestis võeti üheselt suund tõlkida ja toimetada kõik ELi õigusaktid (*aequis*) kohapeal. Oluliseks tööprotsessi osaks oli terminoloogiatöö. Suur osa teisi kandidaatmaid asutas aga vaid oma kõõrdi- neeriva keskuse, mis tellis suure osa tõlketöid väljastpoolt ja mida keskuses vaid toimetati. Olin EÕTK esimese nõukogu liige ja jälgisin vahetult keskuse arengut. Aga see artikkel pole mõeldud memuaaride jaoks.

ELi õigus- ja muu dokumendiloome esimene etapp toimub üldjuhul inglise või prantsuse keeles. Seejärel tõlgitakse dokumentide eelnõud teistesse ELi ametlikes keeltesse. Ühtse ELi keelepoliitika üks olulisemaid poliitilisi otsuseid on, et kogu liikmesriikide jaoks vajalik tõlketöö tehakse ELi institutsioonide poolt Brüsselis ja Luxembourgis.³¹ Veel enne Eesti ühinemist arutati Brüsseli poliitringkondades ka tõlketöö võimalikku korraldamist liikmesriikides, kuid sellest ideest loobuti. Kui tõele au anda, siis aeg-ajalt liigub nii see kui ka ühtse ELi institutsioonide tõlkekeskuse idee mitmes variatsioonis praeguseni Brüsseli ja Luxembourgi kuluhaarides. Kuid selle realiseerumist pole lähiajal ette näha.

Arvan, et tegelikult on eurokeele kodu meie peas. Meie individuaalsed ja kollektiivsed teadmised (sealhulgas ELi toimimise kohta), suhtumine ja hoiakud määravad selle nähtuse edasise saatuse. Eurokeele loomise geograafiline koht ei tohiks olla nii oluline.

²⁸ Vt **Tiiu Erelt, Rein Kull**. Euroopasse integreerumine ja keeleminetussündroom. – **Tiiu Erelt, Mati Erelt, Maire Raadik, Tiina Leemets, Sirje Mäearu**. Keelenõuanne soovitab 2. Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus, 2000, lk 159.

Vt ka arutivõrgus: <http://www.eki.ee/keeleabi/artiklid2/euroopasse.html>;

²⁹ **Krista Kerge**. Keelemaastik õigustõlke ümber ja eesti keel õigustõlke maastikul. Euroopa Liidu keel kui meie ühine keel. Artiklite kogumik. Eesti Keele Sihtasutus, 2008, lk 71–100.

³⁰ EÕTK tegevuse kohta põhjalikumalt **M. Sedrik**, osundatud artikkel, lk 39–43.

³¹ Vt Eurokeelest, eurotekstide tõlkimisest ja tõlkijatest. – Riigikogu Toimetised, 2015, nr 31.

Arutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16426>;

Heiki Pisuke. Õigusaktide tõlkimine Euroopa Liidu institutsioonides. – Õiguskeel, 2015, nr 2.

Arutivõrgus:

http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/heiki_pisuke_oigusaktide_tolkimine_euroopa_liidu_institutsioonides.pdf

Seda luuakse kahtlemata Brüsselis ja Luxembourgis, aga ka Tallinnas ja Tartus ning kindlasti ka Eesti Keele Instituudis. Praktikas on oluline eurokeelt kui nähtust sõnaselgelt tunnustada, see määratleda ja seda uurida. Selline tegevus saab toimuda ainult interdistsiplinaarselt, filoloogide ja juristide heas koostöös, selge tegevuskava alusel ja läbimõeldud organisatsioonilise struktuuri raames. Rõhutan veel kord, oluline on meie suhtumine oma keelde ja selle arengusuundadesse, kuid arvestades olemasolevaid reaalsusi. Mõned arengusuunad on paratamatud ja etteaimatavad, seni kuni me oleme üks osa EList. Eurokeel ei ole eurosläng ega eurokantseliit. See on eesti keele ja eriti Eesti õiguskeele uus reaalsus.

Arvan, et Eesti Keele Instituut ja Justiitsministeerium on Eesti õiguskeele arendamisel teinud märkimisväärset tööd. Õiguskeel ja instituudi eurokeelekogumikud on olnud vajalikuks foorumiks nii üldisemate keelepoliitiliste kui ka väga spetsiifiliste terminoloogiaalaste küsimuste tõstatamisel, läbiarutamisel ja avalikkuse teavitamisel. Oluline on märkida ka juba aastaid toimuvat Eesti Keele Instituudi keelekoolitust Brüsseli ja Luxembourgigi tõlkijatele ja keelejuristidele.

Minu arvates oleks tarvis viia eurokeelesuunaline töö Eestis uuele tasemele. Eurokeel on reaalsus. Spetsialistidel on suures osas läbi vaidlemata selle reaalsuse teoreetiline ja praktiline temaatika. „Eurolect Observatory“ projekti juhi professor **Mori** arvates on *eurolect* iseseisev keelevariant (*EU legal variety*). **Katrin Halliku** andmetel on spetsialistide hulgas nii uue keelevariandi pooldajaid kui ka vastaseid. Näiteks mõned keeleuurijad väidavad, et Euroopas on tekkimas täieõiguslik uus keelevariant koos omaette standarditega (**Jennifer Jenkins**). Mitme välismaa uurija arvates ei saa aga eurokeelt pidada eraldi keelevariandiks (**Sandra Mollini**). Eestis on see küsimus veel avalikult selgeks vaidlemata.

Võiks arutada, kas eurokeel saaks olla iseseisev süsteemne uurimisobjekt järgmises eesti keele arengukavas. Kuigi ka praeguses arengukavas (2011–2017) on mitmes kohas mainitud ELi kontekstis ka tõlkimist, vajaks ELi õigusaktide tõlkimine, õigusaktide ühtlustamine Eestis, EList lähtuv terminoloogiatöö (sh ELi institutsioonide koostöö ekspertidega Eestis), tõlkijate ja tõlkide koolitamine ning nende staatus iseseisvat peatükki eesti keelepoliitikas ja arengukavas. Tõlkimisel ja tõlkijatel on fundamentaalne roll nii eurokeele kui ka eesti keele arendamises. Küsimus on suhtumises ja hoiakutes. Minu arvates pole eurokeelt vaja karta. Meie keelealateadvus ja keeletaju kaitsevad ja hoiavad meid. Ma arvan, et meie enda, nii poliitikute, filoloogide kui ka juristide huvides on jõuda võimalikult ruttu olukorrani, kus eurokeelsus ja euromeelsus oleks omavahel kooskõlas.

Ja lõpetuseks, oleks igati tervitatav, kui ka mõni Eesti uurimisasutus näitaks üles huvi ja võimekust osaleda „Eurolect Observatory“ projektis.